

- Shchëkyn, 2003* – Shchëkyn H. V. Teoryya y praktyka upravlenyya personalom : ucheb.-metod. posob. – 2-e yzd. / Shchëkyn H.V. – K. : MAUP, 2003. – 208 s. : yl.
- Yantsur, 2012* – Yantsur M. S. Profesiyna oriyentatsiya i metodyka proforiyentatsiyanoi roboty. Kurs lektsiy : navchal'nyy posibnyk / Yantsur M. S. – K. : Vydavnychy Dim «Slovo», 2012. – 464 s.

Надійшла до друку 11.08.2014.

УДК 392.3:316.356.2:111.12

Юлія Савельєва

ДО ПРОБЛЕМИ ПОШУКУ СУТНОСТІ СІМ'Ї ЧЕРЕЗ ПОСТПАТРІАРХАТНІ ТЕОРІЇ: ДОСВІД ПОСТМОДЕРНУ

В статті ставиться під питання можливість дослідження сутності сім'ї через аналіз творів класиків західної філософії, що відображають патріархатну структуру як всього суспільства, так і сім'ї зокрема. Постпатріархатний погляд на сім'ю, як такий, що дотримується аналітичної тези Томаса Нагель «не існує погляду нізвідки», визнає розбіжності між патріархатним та постпатріархатним світоглядами різних філософських шкіл. Не претендуючи на винайдення універсальної сутності та абсолютної об'єктивності в аналізі сім'ї, чим страждала попередня філософська традиція, постмодернізм приймає сучасне розмаїття форм сім'ї не як її кризу, а як зміну змісту сімейних відносин.

Взята за основу аналізу світоглядна доктрина деконструкції дозволяє переконатись, що реальність для кожної людини різна, оскільки опосередкована різним досвідом, а також мовою. Постпатріархатна критика упевнено викрила «тоталізуючі нарративи», чоловічий нормативний погляд на світ.

В статті приділено увагу тому факту, що визначення, які окреслюють сімейні відносини, з одного боку є відображенням існуючого порядку речей у суспільстві, з іншого – виступають нормотворчими. Тож, під впливом «провладного дискурсу» патріархатно структуроване суспільство, яке звично оперує категоріями норми та патології, полярності чоловічого і жіночого, приватного та громадського, не готове поки що приймати появу нових форм сімей та сімейних стосунків. Піддається критиці логоцентричний підхід традиції, натомість запропоновано постмодерністський пізнавальний дискурс, який вирізняється критикою ідеї природності підкорення приватної сфери життя публічній, виведенням сім'ї з периферії філософського інтересу, визнанням феноменологічного підходу щодо вивчення сім'ї, а також плюральності щодо її сутності.

Сучасні дослідження феномену сім'ї все частіше свідчать про його активне начало, вплив сім'ї на розвиток всього суспільства та вторинність позиції держави щодо визначення того, якою має бути сім'я. Реальність сім'ї на сьогодні суттєво випередила ідеалістичні уявлення про неї. Перехідний період

співіснування двох світоглядів – патріархатного та того, що прийшов йому на зміну, – призводить до суспільного напруження. Розкриття сутності феномену сім'ї набуває нової актуальності у зв'язку з достатньо революційними змінами, що відбулись у суспільному порядку та традиціях його аналізу. Перспектива подальших розвідок у напрямку соціально-філософського осмислення сім'ї полягає у пошуку балансу між плюралістично орієнтованим вченням постмодернізму та логоцентризмом традиції.

Ключові слова: постмодерн, патріархат, сім'я, філософія, постпатріархатне суспільство, сутність сім'ї, приватне, публічне.

В статті піднімається питання можливості вивчення сутності сім'ї за допомогою аналізу творів класиків західної філософії, що відображають патріархальну структуру суспільства, так і сім'ї в частині. Постпатріархальний погляд на сім'ю, як такої, який ґрунтується на аналітичному тезисі Томаса Нагеля «не існує погляду ніоткуда», визнає різницю між патріархальним і постпатріархальним світоглядом різних філософських шкіл. Не претендуючи на утвердження універсальної сутності і абсолютної об'єктивності в аналізі сім'ї, чим страдала попередня філософська традиція, постмодернізм сприймає сучасне різноманітність форм сім'ї не як її кризу, а як зміну змісту сімейних відносин.

Взявши за основу аналізу світоглядна доктрина деконструкції дозволяє переконатися, що реальність для кожного індивіда різна, оскільки опосередкована різними досвідом, а також мовою. Постпатріархальна критика впевнено розробила «тоталізуючий наратив», чоловічий нормативний погляд на світ.

В статті звернено увагу на той факт, що визначення, що описують сімейні відносини, з однієї сторони, є відображенням існуючого порядку речей в суспільстві, з іншої – виступають в нормотвірчій ролі. Тому, під впливом «владного дискурсу» патріархально організованого суспільства, яке звичайно оперує категоріями норми і патології, чоловічості і жіночості, приватного і публічного, не готово поки приймати появу нових форм сімейних відносин. Піддається критиці логоцентричний підхід традиції, замість якого запропоновано постмодерністський пізнавальний дискурс, що відрізняється критикою ідеї природності підкорення приватної сфери життя публічній, переміщенням сім'ї, як об'єкта дослідження, з периферії філософського інтересу в центр, визнанням дійсності феноменологічного підходу в вивченні сім'ї, а також прийняття плюральності її сутності.

Сучасні дослідження феномену сім'ї все частіше свідчать про її активну роль, вплив сім'ї на розвиток суспільства і вторинності позиції держави в визначенні того, якою повинна бути сім'я. Реальність сім'ї сьогодні суттєво опередує ідеалістичні уявлення про неї. Перехідний період співіснування двох світоглядів – патріархального і, що прийде йому на зміну, постпатріархального – веде до напруження в суспільстві. Розкриття сутності сім'ї набуває нову актуальність в зв'язку з достатньо революційними змінами, що відбулись в суспільстві в порядку і традиціях її аналізу. Перспектива подальших досліджень в напрямку соціально-філософського осмислення сім'ї полягає в пошуку

баланса между плюралистично ориентированным учением постмодернизма и логоцентризмом традиции.

Ключевые слова: *постмодерн, патриархат, семья, философия, постпатриархатное общество, сущность семьи, приватное, публичное.*

The article addresses the social construct of family by analyzing the classics of Western philosophy, which reflect the patriarchal structure of entire societies and individual families. The post-patriarchy view of the family follows Thomas Nagel's analytical thesis "the view from nowhere doesn't exist" and recognizes the differences between patriarchal and post-patriarchal worldviews of different philosophical schools. The patriarchal philosophical tradition seeks to find universal definitions and absolute objectivity in analyzing the family. This is contrary to postmodernism, which perceives the diversity of contemporary families not as crisis, but as a change in the content of family relationships. Analyzing families through the lens of deconstruction allows us to prove that reality is different for each person, created by different experiences and language. Post-patriarchy criticism exposed the «total narrative,» male normative view of the world. Attention is paid to the fact that the definition of family relationships is, on one hand, a reflection of the existing order of things in a society, and, on the other hand, is standard-setting. Therefore, patriarchal-structured societies are influenced by "power discourse,» routinely operate with categories of «norm» and «deviation,» have a polarity of masculine/feminine and private/public, and are not ready to accept the emergence of new forms of families and family relationships. The logo-centric approach of traditional philosophy is criticized, and a postmodern cognitive discourse is proposed, which criticizes the idea of subjugation of private spheres to the public, removes the family from the periphery of philosophical interest, and recognizes the phenomenological approach to the study of family and the plurality of its essence. Current studies of the phenomenon of families are increasingly demonstrating its active importance in societies, the influence of the family on the development of a whole society, and the secondary position of the state to define what a family should be. The reality of today's families is significantly ahead of idealistic ideas of family. The transition period where two ideologies coexist patriarchy and post-patriarchy, that which has come to replace it leads to social tension. Understanding the phenomenon of family acquires a new urgency due to the rather revolutionary changes that have taken place in public order and in analytical traditions. The prospect of further research in the social-philosophical understanding of family lies in finding a balance between postmodern, pluralistic-oriented knowledge, and logo-centric traditions.

Keywords: *postmodern, patriarchy, family, philosophy, post-patriarchy society, the essence of the family, private, public.*

Постановка проблеми. Сучасна філософська думка характеризується розширенням кола об'єктів своєї аналітики. Філософія постмодерну дала могутній поштовх інтересу до раніше репресованих тем. На цьому тлі актуальність дослідження сім'ї в філософії стає виправданою з різних позицій – дозволяючи розкрити величезний пласт людського буття та підводячи до нового повороту в осмисленні природи людської особистості. За доби постмодернізму

стало можливим поглянути на особистість не лише в традиційних андроцентризму категоріях, а на порядок суспільства – не лише з точки зору домінування та підкорення. У науковому просторі останніх десяти років чільне місце займають теорії, які пропонують постпатріархатне оновлення базових філософських понять, включаючи нові погляди на публічну і приватну сфери життя.

У даній статті порушується проблема сутності феномену сім'ї як однієї з основоположних сфер людського буття. Зв'язок даного питання з важливими науковими та практичними завданнями полягає у можливостях відстеження уявлень сучасників щодо сім'ї з подальшим формуванням сімейної політики держави, яка б не виступала нормотворцем у цьому питанні, а створювала умови, сприятливі для будь-якої сім'ї.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджень та публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми в межах соціальної філософії, небагато. Водночас, серед тих, хто присвятив цьому питанню свою увагу, вчені, що представляють різні куточки світу та різні світогляди, інколи такі, які складно співставити та порівняти. «Географія» дослідників у цьому полі достатньо широка – Розалінд Хьорстхаус (Нова Зеландія), Елізабет Коган (США), Бренда Алмонд (Англія), Антонетта Палма-Ангелес (Філіпіни), С. Гавров та Б. Бім-Бад (Росія). І все ж, окремо в когорті сфокусованих на сутності сім'ї можна визначити роботи Сарі Раддік, Ненсі Хартсок, Дороті Діннерстайн, Юлії Крістевой, Елен Сіксу, Люсі Іригаре, де відображено усвідомлення специфіки жіночого досвіду щодо сім'ї. Дана стаття присвячується не виділеному раніше питанню обґрунтування доцільності постпатріархатного погляду на сім'ю в загальній проблемі пошуку її сутності.

Метою написання статті виступає визнання нових можливостей постмодерністського світогляду, як такого, що долає патріархатну упередженість у традиційній філософській аналітиці феномену сім'ї. Задля досягнення цієї цілі необхідним буде вирішення наступних завдань: по-перше, навести аргументи на підтвердження філософського аспекту патріархатних та постпатріархатних теорій, по-друге, довести важливість фактору суб'єктивності у філософському аналізі феномену сім'ї, по-третє, продемонструвати проблему «провладного дискурсу» щодо сім'ї.

Виклад основного матеріалу. Початок традиційних (патріархатних) уявлень і, власне, практик щодо сім'ї було покладено за часів Античності разом з розподілом суспільного

простору на приватне і громадське життя. Дослідження інституційних процесів у патріархатному суспільстві визначались категоріями полярності і взаємодії сфер приватного та публічного життя. «Основною прикметою Античності, – зазначає Хабермас, – є концентрація панування (владних відносин) лише в приватній сфері, а публічна сфера – це діяльність вільних громадян у політичному волевиявленні» [Хабермас, 1992: с. 46]. Зазнавши певних структурних змін та модернізації, це розмежування, на думку Хабермаса, зберігається й донині.

Водночас, як вважає політолог Кін Джон, уявлення про «відносини власності, сімейне життя, смерть та народження людини, як цілком природні, нині зникають. Політизація розкриває умовність традиційних визначень «приватного», завдяки чому стає важко виправдовувати якусь дію як «приватну справу» [Кін, 2000: с. 173].

Одна з найбільш відомих постмодерністських доктрин – деконструкція, автором якої є Ж. Дерріда, – була покликана звільнити філософію від властивого їй від самого початку логоцентризму та пошуку сутності речей. Сутність сприймається в постмодернізмі як така, що пригноблює позиції інших категорій. На думку деконструктивістів, універсальної сутності взагалі не може бути, бо реальність для кожного з нас різна, оскільки вона опосередкована мовою і досвідом. Будь-яка стратифікація, що означає розшарування в залежності від неоднаковості якісних та кількісних ознак, є ієрархічною дихотомією, що надає нерівні значення категоріям та призводить до невірних результатів. Тож, підхід до дослідження опозицій «публічний/приватний», «чоловічий/жіночий», які де-факто визначають місце сім'ї у світі, постмодернізм визначає як з самого початку хибний. Знайти істинний сенс сім'ї як приватної сфери життя навряд чи є можливим вже через те, що їй заздалегідь відведено другорядне місце в цій категоріальній ієрархії.

«Постмодерністський поворот» призвів до розквіту концепції соціокультурного розвитку, яка виявляє зверхність до жіночого начала будь-якого соціального досвіду в уявленнях про світ і суспільство, що ґрунтується на патріархатній теорії. Аналіз сучасного суспільства через призму постпатріархатних теорій, в свою чергу, дозволив по-іншому поглянути на феномен сім'ї. Широко визнаним є вивчення сім'ї з акцентом на культурні, історичні, соціальні, особистісні, економічні підвалини. Водночас, етнографи продемонстрували відносність тих соціальних норм, які представляються як аксіоми культури. На це однією з перших

звернула увагу антрополог М. Мід, яка зауважила, що ролі в сім'ї розподіляються в різних суспільствах не однаково в залежності від економічного розвитку і суспільного устрою. На сьогодні має місце перегляд і реінтерпретація культурних моделей. Постпатріархатна критика упевнено викрила «тоталізуючі нарративи», чоловічий нормативний погляд на світ.

Окремою соціально-зумовленою диференціацією призначення сім'ї, яку донедавна не брали до уваги, бо суспільні інститути розглядались лише у андроцентричному ключі, є така, яка визначається статтю її членів. Для чоловіків сім'я традиційно втілювала «тиху пристань», відпочинок від «державних» турбот, для жінок – сферу самореалізації. Сімейне життя було огорнуте патріархатними цінностями. Соціум асоціював, і в переважній більшості продовжує асоціювати, чоловіка з антисімейними цінностями індивідуалізмом, самодостатністю, конкуренцією, відокремленням. Царину чоловічого, таким чином, окреслили як публічну. «Просімейне», приватне традиційно асоціювалось з «жіночими» цінностями спільноти, турботи, взаємодопомоги, взаєморозуміння, довіри, кооперації, та сприймалось як процес стосунків, людських взаємин [Young, 1990: p.306].

На сьогодні проблема сім'ї набуває особливого значення у спробах дослідників сформулювати те, що характеризує світ жінок, як маргіналізований, спотворений і такий, що взагалі заперечується всередині маскулітних практик філософів, які не вважали жінку за повноцінну істоту (Шопенгауер, Руссо).

Сучасний постпатріархатний підхід поставив під сумнів можливість розмежування приватного та публічного. Сам цей розподіл доводить політичність проблеми та виступає соціальним конструктором. Повне відмежування приватного від публічного неможливе, бо «сліди» одного знаходяться в іншому. Публічна сфера втручається у приватну тим, що визначає можливість різних доменів приватності. Наприклад, все, що відбувається в сім'ї, є приватним за визначенням, водночас, сім'я перебуває «в законі», який визначає, що може називатись сім'єю та хто її утворює. Саме розмежування публічної та приватної сфер, на думку постмодерністів, є дискримінуючим. Те, що являється приватним, визначається публічним через запроваджену політику.

Таким чином, сім'я не є особистою справою, а тісно пов'язана з дискурсом, який формують владні структури суспільства. Організація системи дій є соціально зумовленою, саме влада оформлює це у складну систему відносин, а дискурсивні (або мовні)

практики формують об'єкт (сім'ю). Американський філософ Томас Нагель стверджує, що не може бути абстрактного універсуму, об'єктивного погляду «нізвідки», є лише конкретні індивідуальні суб'єктивності. Мова тут надзвичайно важлива тому, що вона не лише визначає, як ми бачимо світ, але і те, як ми існуємо, хто ми є. Мова – це засіб маніпуляції реальністю. Мова і суб'єктивність соціально сконструйовані, тож, будь-який досвід конкретний та пристрасний. Дискурс формулює правила, за якими вибудовується сексуальна поведінка в кожен історичну епоху, нормалізує сексуальний потяг та керує ним. І все це є далеким від природного закону, не є природною даністю і фактом [Власова, 2012: с. 114]. Хоча на думку Фуко проникнення у сім'ю з метою контролю відбулось лише у 19 ст., насправді можна стверджувати, що цей контроль існував постійно. Наразі мова йде, скоріше, про появу уявлень щодо існування нових проявів сексуальності, які стали викликом традиційним сімейним цінностям. Зв'язок між законом (контролем) та сім'єю комплексний – з одного боку закон визначає, хто і як має себе вести, з іншого – він є реакцією на виникнення нових форм сім'ї.

Визначення, якими ми користуємось для окреслення феномену сім'ї, завжди позначені певним виміром: структурним, функціональним, виміром зв'язків тощо. При цьому важливо мати на увазі, що ці визначення не є істинами в останній інстанції в будь-якому метафізичному сенсі. Суспільства фіксують у термінах порядок речей, який має місце, тож, терміни лише віддзеркалюють те, що «повідомляється» членами цього суспільства. Так, сім'я як об'єкт соціальної реальності відображений в реальності ідеальній (визначенні, або терміні). Різні групи можуть, і часто так буває, визначати сім'ю в різний спосіб, бо реальність кожної окремої групи «диктує» свої визначення. Формування визначення відбувається в залежності від того, як суспільство або соціальна підгрупа структуровані, від того, як саме воно виконує завдання, необхідні для виживання, і як розподіляється влада в групі. Таким чином, в певній мірі визначення відображають обставини навколишнього середовища і попередніх суспільних умов, але вони також є продуктом культурних інновацій та процесом, яким той, хто знаходиться при владі та має привілеї, пропагує визначення, що слугує його інтересам та цінностям. Одним з наріжних каменів розширення нашого уявлення про сім'ю є знаходження терміну або поняття, яке б відрізняло сім'ю від несімейних відносин і досвіду. «Царина сім'ї» було запропоновано як термін, який відрізняє сімейні

види людських відносин від несімейних типів, таких як політичні, економічні, медичні, освітні, військові, і мистецькі відносини [Beutler, 1989: p. 805-816].

З огляду на те, що достатньо тривалий час людської історії був позначений пануванням патріархатного світогляду, сенс сім'ї відображався у відповідний специфічний спосіб. Не останню роль в цьому відіграла особливість становища жінок. Так, відсутність належної освіти у жінок компенсувалась фактом створення сім'ї як єдиного джерела забезпечення матеріального блага для жінки. Саме для неї, в очах суспільства, сім'я виступала прихистком та сховищем, захищала її від викликів зовнішнього високо конкурентного, а значить, чоловічого, світу публічної сфери життя. Традиційно матеріальна сторона шлюбу та сім'ї в умовах патріархату є істотною (по-перше, через можливість одружуватись лише один раз на все життя, по-друге, через збереження власності), тож влада грошей у сімейних відносинах накладає свій відбиток на сутність сім'ї. До настання рівності людських істот присутність цього фактору впливу на створення сім'ї буде позначатись на її істинному сенсі.

Сім'ю необхідно розглядати як динамічний об'єкт. Інституціалізація партнерства, яке носить характер сімейних стосунків, на сьогодні продовжується. І це відбувається на тлі появи нових форм сім'ї, які, інколи, навіть складно ідентифікувати. Так, у порівнянні з попередніми десятиліттями, все більше людей практикують співмешкання (живуть разом), мають дітей поза шлюбним союзом, розлучаються, створюють нові пари, живуть у прийомних сім'ях, живуть окремо від своїх дітей або залишаються бездітними. Серед нових форм сім'ї – сім'я, яка навіть не передбачає спільного проживання («жити порізно разом», або «Living apart together»/LAT-relationship), одностатеві сім'ї, люди з кількома місцями проживання. У Франції, наприклад, на сьогодні вже можна зареєструвати співмешкання, а не лише звичний шлюбний союз. Сім'я знаходиться у процесі де-стандартизації та де-інституціалізації як результат індивідуалізації та послаблення нормативних обмежень [Pailhe, 2014: p. 4].

Наявне на сьогоднішній день розмаїття форм сім'ї пояснюється цілою низкою факторів. Серед них, на думку соціолога М.Кастельса, не остання роль належить місцю і рівню впливовості жінки у суспільстві [Castells, 2010: p. 192-261]. Ситуація навколо змінилась, але ці зміни по-різному вплинули на чоловіків та жінок. Американський соціолог Judith Stacey зазначає: «Якщо це і криза

сім'ї, то це криза чоловічої сім'ї» [Stacey, 1990: p. 269]. З цим погоджується і російський філософ І. Кон: «Сімейна, сексуальна та гендерна революції, що відбулись впродовж ХХ ст., є глибоко асиметричними (змінивши життя жінок набагато сильніше, ніж чоловіків)» [Кон, 2010]. Тож, зміна патріархатної культури, патріархатної свідомості, як причина і як наслідок, є поштовхом до переоцінки патріархатних теорій, що стосуються сім'ї.

Постмодернізм прагне вивести з тіні маргінальну культуру, зазначаючи її рівноцінність з традиційно усталеними взірцями. Це сприяє створенню нової «території», яка радикально змінила нормативно чоловічі терміни дискурсу реальності і досвіду, примусила визнати відмінності, які несуть виконання «специфічно» жіночих та чоловічих ролей. Плюралістичність доби постмодерну та утвердження в тому, що сім'я є динамічним об'єктом, а також активним суб'єктом наближає нас до можливості дістатись суті сімейних відносин. Принаймні стала очевидною неспроможність у цьому лише традиційного патріархатного підходу, що розглядає сім'ю як спосіб упорядкування, єдиний природний порядок, а логос як загальний закон основи світу.

Висновки. Висновки, до яких ми дійшли у ході проведеного дослідження, полягають у наступному. Епоха постмодерну дозволяє сьогодні зайняту нову позицію щодо вивчення, здавалось би, одвічного феномену сім'ї з винесенням його на якісно новий рівень. Це, по-перше, зосереджує нашу увагу на ньому як на об'єкті, що був суб'єктивно, штучно маргіналізований патріархатно структурованим суспільством.

По-друге, ми маємо можливість позбутися уявлення про сім'ю як про гвинтик (російською мовою – «ячейку»), що є часточкою цілісної системи держави. Сім'я – це активне начало, суб'єкт, велич впливу якого на суспільство ще доведеться оцінити.

По-третє, у нас з'явився шанс наочно переконатись у вторинності позиції суспільства і держави щодо визначення того, якою має бути сім'я. Бо це визначення формується на основі того, якою сім'я вже є – реальність сім'ї на сьогодні суттєво випередила ідеалістичні уявлення про неї. Водночас, не варто недооцінювати впливовість використання провладного дискурсу на реалії сім'ї. Будь-яке визначення сім'ї не лише описує, а й формує реальність цієї царини. На думку філософів-постмодерністів, саме мова визначає те, чим є сім'я в кожен конкретний період історії. І це протистояння двох світоглядів – патріархатного та того, що прийшов йому на зміну, – призводить до суспільного напруження.

Як ще одну особливість постмодернізму, четверту, ми спостерігаємо готовність відмови від попередньої культурної парадигми щодо сім'ї. Багатогранність феномену сім'ї та постійне його оновлення вкотре доводить, що сім'я – скоріше людський продукт, який є штучним створінням культури та історії, а не природи.

Наостанок, п'ятим, специфічним елементом у пізнанні сім'ї в наш час ми пропонуємо визнати той факт, що аналіз цього феномену можливий лише з точки зору «першої особи», тобто з позицій феноменології. До того ж, ми приймаємо плюральність поглядів на сутність феномену сім'ї, виходячи з культурного (і особливо того, що стосується жінок), економічного, політичного та правового контекстів. Філософське розуміння сім'ї продовжує бути ускладненим через неможливість досягнення абсолютної об'єктивності, яка б винесла проблему назовні, повністю відділила її від особистості людини, що має намір пізнати цей феномен. Постпатріархатна філософська традиція має достатньо переконливих аргументів, що дозволяють критикувати можливість дотримання принципу об'єктивності у вивченні сім'ї. Входячи до «царини сім'ї», кожна її «часточка» (не лише член сім'ї, а й філософ-дослідник) виконує акт індивідуальної думки, тож, сприймає сім'ю у свій неповторюваний спосіб. На думку грузинського філософа М. Мамардашвілі, людина здатна зрозуміти лише той світ, частиною якого являється, а маючи власний сімейний досвід, їй важко від нього абстрагуватись, щоб побачити сім'ю у «чистому вигляді». З'ясування можливостей пізнання сім'ї поки що залишається відкритим питанням, хоча межі цих можливостей суттєво розширились завдяки плюральності постмодерністського типу філософствування.

Розкриття сутності феномену сім'ї набуває нової актуальності у зв'язку з достатньо революційними змінами, що відбулись у суспільному порядку та традиціях його аналізу. Сім'я як окреме явище продовжує існувати, не дивлячись на широку варіативність її нових форм. Перспектива подальших розвідок у напрямку соціально-філософського осмислення сім'ї полягає у пошуку балансу між плюралістично орієнтованим вченням постмодернізму та логоцентризмом традиції.

ЛІТЕРАТУРА

- Власова, 2012* – Власова Т. І. Вступ до гендерних досліджень: філософсько-культурологічні аспекти історії гендера/ Т. І. Власова. – Дніпропетровськ: Маковецький Ю. В., 2012. – С.114.
- Кін, 2012* – Джон Кін. Громадянське суспільство. Старі образи, нове бачення/ Кін Джон. – Київ: «АНОД», 2000. – С.173.
- Кон, 2010* – Кон И. С. Лекция на международной конференции «Российский гендерный порядок: искусство, литература, массовая культура» [Электронный ресурс] / И. С. Кон. – Санкт-Петербургский государственный университет, 19 ноября 2010 год. – Режим доступа до джерела: <http://www.pseudology.org/Kon/Articles/TriOdnom.htm>
- Хабермас, 1992* – Хабермас Юрген. Демократия. Разум. Нравственность. Лекции и интервью/ Юрген Хабермас. – М.: Наука, 1992. – С.46.
- Castells, 2010* – Castells Manuel. The information Age: Economy, Society, And Culture/ Manuel Castells. Volume II. The Power of Identity. – Second edition. – A John Wiley & Sons, Ltd., Publication, 2010. – P. 192-261.
- Beutler, 1989* – Ivan F. Beutler. The Family Realm: Theoretical Contributions for Understanding Its Uniqueness/ Beutler Ivan F., Burr Wesley R., Bahr Kathleen S., and Herrin Donald A. //Journal of Marriage and the Family. – 1989. - № 51. – P. 805–816.
- Pailhé, 2014* – Pailhé A. State-of-the-art report. Changes in the life course [Электронный ресурс] / A.Pailhé, D.Mortelmans, T.Castro, C.C.Trilla, M.Digoix, P.Festy, S.Krapf, M.Kreyenfeld, V.Lyssens-Danneboom, T.Martín-García, W.Rault, O.Thévenon, L.Toulemon //Families And Societies. Working Paper Series. Changing families and sustainable societies: Policy contexts and diversity over the life course and across generations. – 2014. – № 6. – P.4. – Режим доступа до журн.: <http://www.familiesandsocieties.eu/wp-content/uploads/2014/06/WP6PailheMortelmansEtal2014.pdf>
- Stacey, 1990* – Stacey Judith. Brave New Families: Stories of Domestic Upheaval in Late Twentieth Century America/ Judith Stacey. – New York: Basic Books, 1990. – P. 269.
- Young, 1990* – Young I. M. The ideal of Communism and the Politics of Difference/ I. M Young //Feminism. Postmodernism. – New York and London: Routledge, 1990.– P.306.

REFERENCES

- Vlasova, 2012* Vlasova T. I. Vstup do gendernih doslidzhen: filosofsko-kulturologichni aspekti istoriyi gendera/ T. I.Vlasova. – Dnipropetrovsk: Makovetskiy Yu. V., 2012. S.114.
- Kin, 2012* Dzhon Kin. Gromadyanske suspilstvo. Stari obrazi, nove bachennya/ Kin Dzhon. – Kiyiv: «ANOD», 2000. – S.173.
- Kon, 2010* Kon I. S. Lektsiya na mezhdunarodnoy konferentsii Rossiyskiy genderniy poriyadok: iskusstvo, literatura, massovaya kultura» [Elektronniy resurs] / I. S. Kon. Sankt-Peterburgskiy gosudarstvenniy universitet, 19 noyabrya 2010 god. Rezhim dostupu do dzherela: <http://www.pseudology.org/Kon/Articles/TriOdnom.htm>
- Habermas, 1992* Habermas Yurgen. Demokratiya. Razum. Nравstvennost. Lektsii i interv'yu/ Yurgen Habermas. – М.: Nauka, 1992. – С.46.

- Castells, 2010* – Castells Manuel. The information Age: Economy, Society, And Culture/ Manuel Castells. Volume II. The Power of Identity. – Second edition. – A John Wiley & Sons, Ltd., Publication, 2010. – P. 192-261.
- Beutler, 1989* – Ivan F. Beutler. The Family Realm: Theoretical Contributions for Understanding Its Uniqueness/ Beutler Ivan F., Burr Wesley R., Bahr Kathleen S., and Herrin Donald A. //Journal of Marriage and the Family. – 1989. № 51. – P. 805–816.
- Pailhé, 2014* – Pailhé A. State-of-the-art report. Changes in the life course [Електронний ресурс] / A. Pailhé, D. Mortelmans, T. Castro, C. C. Trilla, M. Digoix, P. Festy, S. Krapf, M. Kreyenfeld, V. Lyssens-Danneboom, T. Martín-García, W. Rault, O. Thévenon, L. Toulemon //Families And Societies. Working Paper Series. Changing families and sustainable societies: Policy contexts and diversity over the life course and across generations. – 2014. – № 6. – P.4. – Режим доступу до журн.: <http://www.familiesandsocieties.eu/wp-content/uploads/2014/06/WP6PailheMortelmansEtal2014.pdf>
- Stacey, 1990* – Stacey Judith. Brave New Families: Stories of Domestic Upheaval in Late Twentieth Century America/ Judith Stacey. – New York: Basic Books, 1990. – P. 269.
- Young, 1990* – Young I.M. The ideal of Communism and the Politics of Difference/ I.M Young //Feminism. Postmodernism. – New York and London: Routledge, 1990.– P.306.

Надійшла до друку 22.06.2014.

УДК 378.016:811.161.2

Мирослава Соснова

МЕТОДИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФАХОВОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ- НЕФІЛОЛОГІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У статті досліджуються можливості використання фреймових структур, які постають основним засобом оперативного дидактичного забезпечення занять з української мови. У сучасній лінгвістиці фрейм розглядається, як одиниця знань, яка зберігається в пам'яті й формує певну понятійну структуру мовного, позамовного досвіду.

Когнітивний напрям відіграє особливу роль у сучасних лінгвістичних дослідженнях. Саме у сфері когнітивної науки розроблено метод концептуального аналізу, а в його межах – фреймовий підхід.

Автор представляє теорію фреймів, яку застосовують під час вивчення мовленнєвих актів. Теорія пояснює не лише процес становлення і вербалізації мовленнєвого акту, який безпосередньо пов'язаний з когнітивними процесами мислення і комунікативним досвідом мовця, а й процес організації мовної бази